

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 388

**Teoria rachunkowości,
sprawozdawczość i analiza finansowa**

Redaktor naukowy
Bartłomiej Nita

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Hanna Jurek
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.p

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-505-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Teoria i wyzwania rachunkowości

Ewa Wiktoria Babuška: Badania naukowe w rachunkowości	15
Halina Buk: Typologia i wycena przychodów z tytułu niestandardowych relacji z klientami	23
Małgorzata Cieciora: Behawioralne aspekty rachunkowości we współczesnej gospodarce – zarys problemu	32
Beata Dratwińska-Kania: Teoretyczne problemy sprawozdawania o ryzyku	41
Dawid Garstecki: Czy rachunkowość społecznej odpowiedzialności zasługuje na miano paradygmatu?.....	49
Waldemar Gos: Nauka rachunkowości – głos w dyskusji.....	57
Wojciech Hasik: Koncepcyjne i społeczne determinanty sądów etycznych w rachunkowości w Polsce	68
Marcin Jędrzejczyk: Wyzwania współczesnej rachunkowości w zakresie translacji wartości ekonomicznych.....	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-usługi w rachunkowości na przykładzie internetowych biur rachunkowych	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Studium przypadku jako metoda badawcza w nauce rachunkowości – analiza metodologiczna przykładowych zastosowań	95
Joanna Koczar: Ewolucja polityki rachunkowości w praktyce gospodarczej Federacji Rosyjskiej.....	107
Alina Kozarkiewicz: Kreatywność: nowe wyzwanie badawcze dla współczesnej rachunkowości	115
Mirosława Kwiecień: Dylematy współczesnej rachunkowości.....	123
Tomasz Lewandowski: Mniej więcej dobrze czy dokładnie źle – przydatność informacji w systemie rachunkowości	137
Wojciech A. Nowak: Ku standaryzacji rachunkowości sektora publicznego w Unii Europejskiej	148
Marcin Osikowicz: Rachunkowość jednostek mikro według ustawy o rachunkowości	159
Piotr Szczypa: Nauczanie rachunkowości – współczesne uwarunkowania i dylematy	167
Anna Szychta: Pozytywna teoria rachunkowości jako koncepcja głównego nurtu badawczego	176

Joanna Zuchewicz: Współczesne determinanty rozwoju rachunkowości	189
---	-----

Część 2. Sprawozdawczość

Dorota Adamek-Hyska: Funkcja sprawozdawcza rachunkowości jednostki samorządu terytorialnego	201
Anna Balicka: Wskaźniki środowiskowe w zewnętrznej sprawozdawczości środowiskowej	212
Katarzyna Bareja: Aktywa niematerialne a priorytet w sprawozdawczości finansowej.....	221
Kinga Bauer: Kierunki zmian sprawozdawczości finansowej w postępowaniu upadłościowym.....	229
Stanisław Hońko: Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Sprawozdawczość finansowa jednostek mikro w aspekcie zasady wiernego i rzetelnego obrazu.....	246
Mariusz Karwowski: Model biznesu jako nowe wyzwanie sprawozdawczości zewnętrznej.....	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Polityka rachunkowości, wartości szacunkowe oraz błędy z lat ubiegłych w świetle proponowanych i wprowadzonych zmian w KSR nr 7.....	263
Grzegorz Lew: Propozycja rozszerzenia zakresu opinii i raportu z badania sprawozdania finansowego.....	276
Bartłomiej Nita: Sprawozdawczość segmentowa jako przejaw konwergencji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej.....	285
Józef Pfaff: Sprawozdawczość z badania ustawowego jednostek zainteresowania publicznego – ocena proponowanych kierunków zmian	295
Katarzyna Piotrowska: Proces innowacyjny w aspekcie aktywów kompetencyjnych.....	304
Lucyna Poniatowska: Zmiany w sprawozdawczości finansowej w regulacjach ustawy o rachunkowości	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Segmenty operacyjne w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych – porównywalność czy różnorodność informacji	322
Paweł Rumniak: Consolidated reporting – beyond financial statements.....	331
Agnieszka Tłaczala: Prezentacja oraz ujawnianie informacji finansowych – zmiany w MSSF	349

Część 3. Analiza finansowa

Małgorzata Cygańska: Wykorzystanie analizy finansowej do oceny rentowności szpitali – wybrane problemy	363
Beata Iwasieczko: Analiza finansowa w organizacji inteligentnej.....	373
Magdalena Kowalczyk: Kierunki rozwoju analizy finansowej i strategicznej w jednostkach samorządu terytorialnego.....	381
Piotr Oleksyk: Wykorzystanie narzędzi analizy finansowej w planowaniu finansowym jednostek samorządu terytorialnego	389

Summaries

Part 1. Theory and accounting challenges

Ewa Wiktoria Babuška: Research in financial accounting	15
Halina Buk: Typology and revenue valuation from nonconventional transactions with customers	23
Małgorzata Ciecziura: Behavioral aspects of accounting in today's economy – an outline of the problem	32
Beata Dratwińska-Kania: Theoretical problem of a report on risk.....	41
Dawid Garstecki: Can social responsible accounting be called a paradigm?	49
Waldemar Gos: Accounting science – a say in the discussion	57
Wojciech Hasik: Conceptual and social determinants of ethical judgment in accounting – Polish perspective	68
Marcin Jędrzejczyk: Contemporary accounting challenges in the field of economic value translation	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-services in accounting	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Case study as a research method in accounting – methodological analysis of selected applications	95
Joanna Koczar: Evolution of accounting policy in the economic practice of the Russian Federation.....	107
Alina Kozarkiewicz: Creativity: new challenge for research in contemporary accounting.....	115
Mirosława Kwiecień: Dilemmas of contemporary accounting	123
Tomasz Lewandowski: About well or exactly wrong – usefulness (suitability) of information in accounting system	137
Wojciech A. Nowak: Public sector accounting in the European Union: towards standardization.....	148
Narcin Osikowicz: Accounting of micro units based on the Accounting Act	159

Piotr Szczypa: Accounting teaching and contemporary conditions and dilemmas.....	167
Anna Szycha: Positive accounting theory as the main stream accounting research concept	176
Joanna Zuchewicz: Contemporary determinants in the development of accounting	189

Part 2. Reporting

Dorota Adamek_Hyska: Reporting function of accounting in a territorial self-government unit.....	201
Anna Balicka: Environmental indicators of external environmental reporting	212
Katarzyna Bareja: Intangible assets and the priority in financial statements	221
Kinga Bauer: Financial reporting trends in insolvency proceedings	229
Stanisław Hońko: Excess of information in the financial statements – possible directions for reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Micro units reporting in the context of true and fair view.....	246
Mariusz Karwowski: Business model as a new challenge of external reporting	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Accounting policies, estimates and errors from previous years in the light of the proposed and introduced changes in the National Accounting Standard No. 7.....	263
Grzegorz Lew: Proposal for extending the scope of opinion and report on the financial statements	276
Bartłomiej Nita: Segment reporting as the manifestation of the convergence of financial accounting and management accounting	285
Józef Pfaff: Reporting in the statutory audits of public interest entities – assessment of the proposed changes.....	295
Katarzyna Piotrowska: Innovation process in the aspect of competence assets.....	304
Lucyna Poniatowska: Changes in financial reporting in the regulations of the Accounting Act.....	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Operating segments in the financial statements of public companies – comparability or diversity of information	322
Paweł Rumniak: Skonsolidowane raportowanie – wychodząc poza raportowanie finansowe	331
Agnieszka Tłaczała: Presentation and disclosure of financial information – changes in IFRS.....	349

Part 3. Financial analysis

Małgorzata Cygańska: The usage of financial analysis to evaluate the hospitals financial performance – selected problems	363
Beata Iwasieczko: Financial analysis in intelligent organization.....	373
Magdalena Kowalczyk: Trends in development of financial and strategic analysis in local government units	381
Piotr Oleksyk: Adoption of financial analysis tools in financial planning of local government units	389

Kinga Bauer

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

e-mail: kinga.bauer@uek.krakow.pl

KIERUNKI ZMIAN SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ W POSTĘPOWANIU UPADŁOŚCIOWYM

FINANCIAL REPORTING TRENDS IN INSOLVENCY PROCEEDINGS

DOI: 10.15611/pn.2015.388.23

Streszczenie: W artykule dokonano oceny ewolucji regulacji prawnych dotyczących sprawozdań finansowych jako źródła informacji w postępowaniu upadłościowym. Omówione zostały zmiany, jakich dokonano od wejścia w życie Prawa upadłościowego i naprawczego oraz poddano ocenie planowane zmiany zawarte w projekcie nowej ustawy. W wyniku przeprowadzonej analizy stwierdzono, iż w ostatnich latach zredukowano wymogi dotyczące sprawozdań finansowych przedsiębiorstw w upadłości, marginalizując tym samym potrzeby informacyjne użytkowników zewnętrznych. Planowane zmiany zakładają dalsze ograniczenie wymogów dotyczących sprawozdań finansowych restrukturyzowanych przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: sprawozdanie finansowe, postępowanie upadłościowe, bankructwo, restrukturyzacja.

Summary: An assessment of the evolution of the legal framework for financial reporting, as a source of information in the insolvency proceedings, has been conducted in this article. Changes which were made after the Bankruptcy and Reorganization Law went into effect, have also been discussed in this article and the planned changes in the draft of the new law were evaluated as well. The analysis showed that in recent years the requirements for financial reporting of companies in bankruptcy had been lowered, thereby marginalizing the information needs of external users. Planned changes involve a further reduction in the financial reporting requirements of restructured enterprises.

Keywords: financial statement, insolvency proceeding, bankruptcy, restructuring.

1. Wstęp

Obecne stulecie charakteryzuje się dużą zmiennością otoczenia gospodarczego, utrudniającą zarządzanie przedsiębiorstwem oraz powodującą wzrost ryzyka upadłości. Sytuacja ta wpływa na wymagania stawiane rachunkowości. Użytkownicy

informacji z niej płynących oczekują nie tylko kompleksowych informacji dotyczących wartości, lecz również informacji jakościowych i ilościowych, dotyczących przedsiębiorstwa i jego otoczenia gospodarczego, w ujęciu prospektywnym, teraźniejszym i retrospektywnym [Sawicki 2005a, s. 56].

Równocześnie regulacje prawne w zakresie rachunkowości marginalizują potrzeby informacyjne przedsiębiorstw, które utraciły zdolność do kontynuacji działania. Zgodnie z podstawowym założeniem rachunkowość jest dostosowana do potrzeb jednostek kontynuujących działalność gospodarczą, nie dając informacji na potrzeby ostatniej fazy życia przedsiębiorstwa, mimo że okres ten może trwać nawet kilka lat¹ [Walińska, Jędrzejewski 2009, s. 165]. Ponadto proces upadłościowy w Polsce nie oznacza jedynie sytuacji utraty zdolności do kontynuacji działania, lecz są to również procesy restrukturyzacyjne przedsiębiorstw w postępowaniu upadłościowym prowadzącym do zawarcia układu. Informacje pochodzące ze sprawozdań finansowych mogą także służyć ocenie działalności w okresach poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości i tym samym usprawniać procesy podejmowania przez sąd decyzji dotyczących zadłużonego przedsiębiorstwa.

Celem niniejszego artykułu jest ocena regulacji prawnych dotyczących sprawozdań finansowych jako źródła informacji w procesie upadłościowym przedsiębiorstw. Omówione zostaną zmiany, jakich dokonano od wejścia w życie znowelizowanej ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze² do dnia dzisiejszego. Poddane ocenie zostaną również przepisy Prawa restrukturyzacyjnego oraz nowelizacji prawa upadłościowego, które zostały przygotowane przez Zespół Ministra Sprawiedliwości ds. Nowelizacji Prawa Upadłościowego i Naprawczego. Ocena dotyczyć będzie zakresu przedkładanych w sądzie elementów sprawozdań finansowych jako składników bazy informacyjnej procesu upadłościowego.

Na metodę badawczą składały się studia literaturowe dotyczące teorii i praktyki rachunkowości w postępowaniu upadłościowym oraz analiza aktów prawnych związanych z omawianym zagadnieniem. W pracy wykorzystano również wieloletnie doświadczenie praktyczne autorki dotyczące sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw przechodzących proces upadłościowy.

2. Ewolucja regulacji PUiN dotyczących sprawozdawczości finansowej

Nowe Prawo upadłościowe i naprawcze, które weszło w życie dnia 3 października 2003 r. [Ustawa z dnia 28 lutego 2003], w przepisach dotyczących sprawozdawczości finansowej koncentruje się na podziale wymogów zgodnie z dwoma kryteriami:

¹ Średni czas trwania postępowania upadłościowego w Polsce wynosi 3 lata [Doing Business 2015].

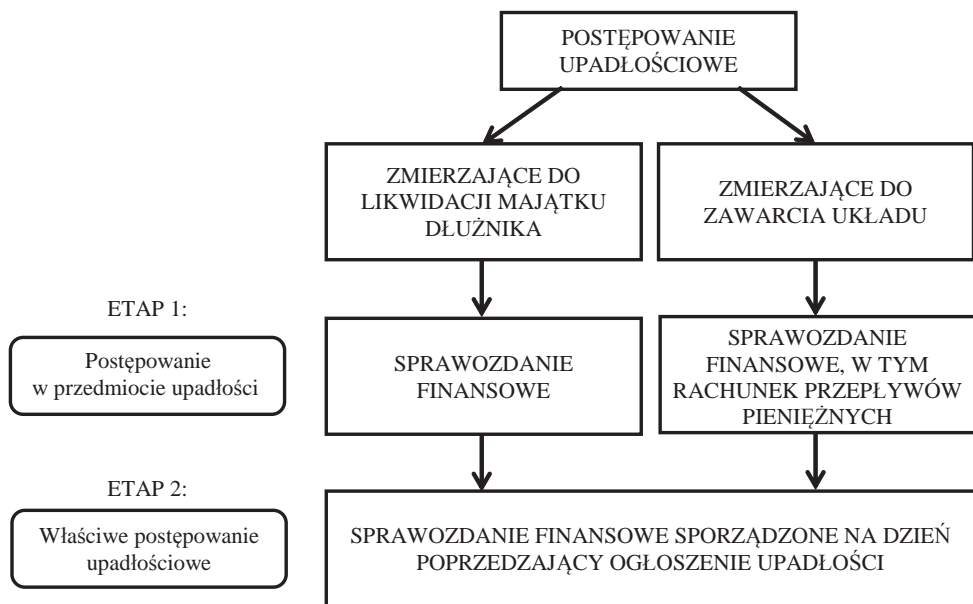
² Dalej: PUiN.

1) etapu postępowania upadłościowego, dzieląc je na dwa główne okresy: postępowanie w przedmiocie upadłości (od dnia złożenia wniosku do dnia ogłoszenia upadłości) oraz właściwe postępowanie upadłościowe (po ogłoszeniu upadłości aż do zakończenia procedury sądowej),

2) rodzaju postępowania upadłościowego, różnicując obowiązki dla postępowań upadłościowych prowadzących do likwidacji majątku niewypłacalnego dłużnika oraz na postępowania upadłościowe prowadzące do zawarcia układu.

Pierwotna wersja ustawy nakładała na dłużnika obowiązek złożenia, wraz z wnioskiem o ogłoszenie upadłości, aktualnego sprawozdania finansowego, a jeśli na podstawie odrębnych przepisów nie miał obowiązku sporządzania sprawozdania – to bilansu. W przypadku gdy dłużnik składał wniosek o ogłoszenie upadłości prowadzącej do zawarcia układu i prowadzona przez niego dokumentacja księgową na to pozwalała, dodatkowo wymagany był rachunek przepływów pieniężnych za ostatnie 12 miesięcy.

Na etapie właściwego postępowania upadłościowego PUiN przenosiło obowiązki sprawozdawcze z dłużnika na wyznaczonego przedstawiciela sądu. W zależności od rodzaju postępowania upadłościowego był to nadzorca sądowy, zarządca lub syndyk. Zgodnie z PUiN przedstawiciel sądu zobowiązany był do sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości (rys. 1).

Rys. 1. Sprawozdawczość finansowa według pierwotnej wersji PUiN

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto PUiN nakazywało okresowe składanie sprawozdań rachunkowych, które miały być sporządzone z pominięciem zasad rachunkowości. W praktyce postępowań upadłościowych, pomimo braku ustawowego obowiązku, sprawozdania finansowe stanowiły często załącznik do sprawozdań rachunkowych (szerzej [Bauer 2009]).

Obecnie PUiN ograniczyło wymogi sprawozdawcze w stosunku do dłużnika składającego wniosek o ogłoszenie upadłości do:

- bilansu sporządzonego nie później niż 30 dni przed dniem złożenia wniosku,
- rachunku przepływów pieniężnych za ostatnie 12 miesięcy w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości prowadzącej do zawarcia układu.

W sytuacji, gdy dłużnik nie jest zobowiązany do prowadzenia dokumentacji umożliwiającej sporządzenie rachunku przepływów pieniężnych, nie musi składać tej części sprawozdania. Jeśli poda i uprawdopodobni przyczyny, dla których nie jest w stanie sporządzić bilansu, może również ubiegać się o zwolnienie z tego obowiązku.

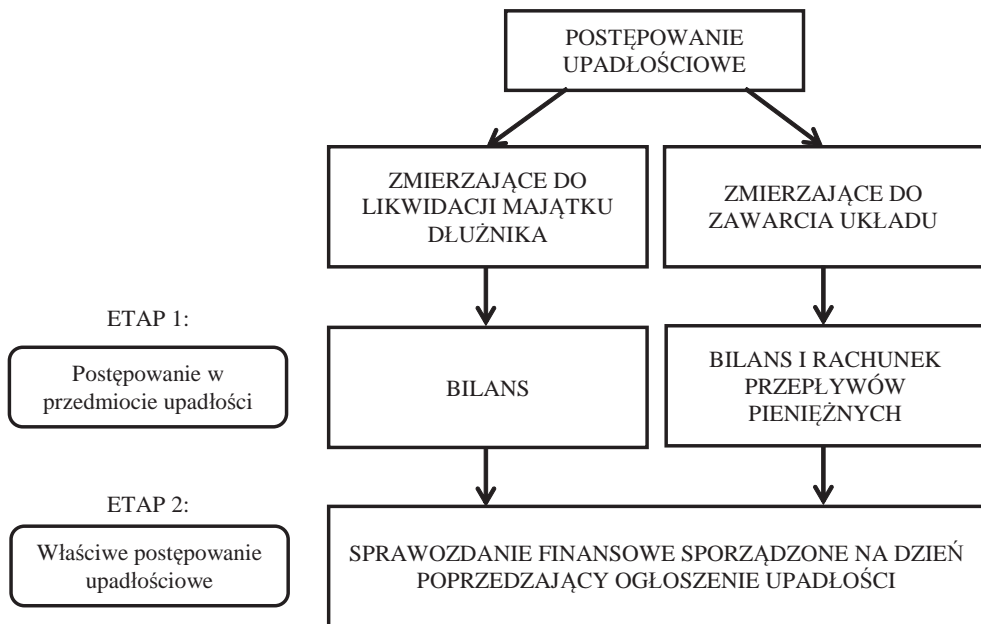
PUiN nie odnosi się wprost do wielkości i formy prawnej przedsiębiorstwa zagrożonego upadłością. Jednak zapis dotyczący redukcji wymogów informacyjnych w przypadku, gdy w czasie poprzedzającym złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnik nie miał obowiązku prowadzenia dokumentacji umożliwiającej sporządzenie wskazanej części sprawozdania finansowego, oznacza stosowanie wyjątku dla mniejszych jednostek gospodarczych.

Na etapie właściwego postępowania upadłościowego PUiN wciąż nakazuje przedłożenie w sądzie sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości. Jednak różnicuje obowiązki sprawozdawcze w zależności od tego, czy zarząd został pozostawiony upadłemu, czy odebrany i przekazany przedstawicielowi sądu. W przypadku pozostawienia prawa zarządu upadłemu, to na nim ciąży obowiązek sprawozdawczy, a wyznaczony nadzorca sądowy może jedynie wystąpić do sędziego-komisarza z wnioskiem o nakazanie upadłemu złożenia sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający upadłość. Pozostałe obowiązki sprawozdawcze nie zostały zmienione w stosunku do pierwotnej wersji PUiN (rys. 2).

W maju 2012 r. Minister Sprawiedliwości powołał zespół ds. nowelizacji PUiN, którego celem było opracowanie założeń reformy prawa. Efektem prac zespołu jest publikacja zawierająca propozycje zmian, które znalazły odzwierciedlenie w prawie restrukturyzacyjnym oraz zmianach prawa upadłościowego. Projekt ustawy przechodzi proces legislacyjny, a data wejścia w życie nowego prawa nie jest jeszcze określona.

Na obecnym etapie prac legislacyjnych trudno jednoznacznie stwierdzić, jakie zmiany ostatecznie przyniesie nowe prawo. W odniesieniu do sprawozdań finansowych projekt:

- tylko w dwóch z czterech rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych (w postępowaniu o zatwierdzenie układu oraz przyspieszonym postępowaniu układowym) zobowiązuje dłużnika do przedłożenia w sądzie bilansu sporządzonego do

Rys. 2. Aktualne regulacje prawne PUiN dotyczące sprawozdawczości finansowej

Źródło: opracowanie własne.

celów tego postępowania nie później niż 30 dni przed dniem złożenia wniosku. Jednocześnie nie zwalnia z obowiązku złożenia bilansu tych dłużników, którzy nie mają obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych,

- znosi obowiązek przedłożenia rachunku przepływów pieniężnych,
- do sprawozdań rachunkowych sporządzanych przez zarządców lub nadzorców projekt prawa restrukturyzacyjnego zakładu, iż nie będzie się stosować zasad rachunkowości,
- w postępowaniu upadłościowym pozostawia obowiązki sprawozdawcze wymienione w stosunku do PUiN.

Reasumując, projekt ustawy generalnie redukuje obowiązki dotyczące sprawozdawczości finansowej w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Jednocześnie utrudnia sporządzenie niezbędnej dokumentacji dłużnikom, którzy w toku działalności poprzedzającej złożenie wniosku nie sporządzali sprawozdań finansowych.

3. Kontrowersje wokół przepisów PUiN dotyczących sprawozdawczości finansowej

Badania naukowe wskazują, iż w Polsce wciąż istnieją problemy z dobrą jakością informacją finansową, która może służyć jako podstawa do oceny zagrożenia kon-

tynuacji działania [Wędzki 2012, s. 178]. Jednak mimo że sprawozdanie finansowe nie jest jedynym źródłem informacji, to jego powszechne wykorzystanie w predykcji upadłości świadczy o tym, iż zawiera przydatne informacje do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa [Wędzki 2013, s. 452]. Sprawozdanie finansowe stanowi również element bazy informacyjnej procesu upadłościowego. Zasady i procedury jego sporządzenia określone są przez regulacje prawne zawarte w prawie upadłościowym, bilansowym oraz handlowym co może wiązać się z rozbieżnościami w tym zakresie [Sawicki 2005b, s. 81-100].

Już w momencie wejścia w życie znowelizowanej ustawy PUiN wiele wątpliwości wzbudzały jej regulacje odnoszące się do rachunkowości podmiotów przechodzących proces upadłościowy. Zdaniem K. Sawickiego [2005b, s. 99]: „Choć przepisy prawa bilansowego, prawa handlowego oraz prawa upadłościowego i naprawczego są w zasadzie wzajemnie skorelowane, to w praktyce ujawniają się niejasności”. Główne zarzuty dotyczyły nieścisłości wynikających z artykułów odnoszących się do sprawozdawczości finansowej, w tym zasad wyceny bilansowej aktywów jednostki:

- braku precyzyjnego określenia zasad sporządzenia sprawozdania finansowego, które dłużnik zobowiązany był do złożenia wraz z wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Ustawa wskazywała, iż ma to być aktualne sprawozdanie finansowe, nie określając jednak konkretnych okresów, które ma obejmować. Ponadto nie zostało określone, w jaki sposób ma sporządzić bilans jednostka niemająca obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych [Łodziana 2003, s. 26],
- niedoprecyzowania sposobu wyceny majątku jednostki jako podstawy do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Merytoryczne argumenty przemawiały za wartością rynkową, a nie bilansową, jednak nie wynikało to jednoznacznie z PUiN [Bugajny, Proniewicz 2003, s. 2],
- zapisu dotyczącego obowiązku sporządzenia sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości, w sytuacji gdy sąd ogłosił upadłość zmierzającą do zawarcia układu i pozostawił zarząd własny upadłemu. Artykuł 180 przenosił ten obowiązek na nadzorcę sądowego, podczas gdy ustawa o rachunkowości nie zwalniała z powyższego obowiązku kierownika jednostki. W świetle obydwu ustaw nadzorca sądowy nie był kierownikiem jednostki po ogłoszeniu upadłości,
- obowiązku zamknięcia i otwarcia ksiąg rachunkowych w przypadku ogłoszenia upadłości prowadzącej do zawarcia układu, gdyż ten rodzaj postępowania zakłada kontynuację działalności [Popławska 2004, s. 98-100].

Aktualnie obowiązujące przepisy PUiN określają wymogi odnośnie do bilansu jako sporządzonego do celów tego postępowania, na dzień nie późniejszy niż 30 dni przed dniem złożenia wniosku. Ponadto nadzorca sądowy został zwolniony z obowiązku sporządzania sprawozdania finansowego, a jedynie powierzono mu nadzór nad wykonaniem tego obowiązku przez upadłego. Zmiany przepisów wpłynęły jednak niekorzystnie na informacyjną wartość sprawozdań finansowych w pro-

cesie upadłościowym. Ograniczenie wymogów sprawozdawczych do złożenia wraz z wnioskiem o ogłoszenie upadłości bilansu pozbawionego informacji dodatkowej nie zapewnia nawet informacji na temat zastosowanej metody wyceny³. Dokładne zastosowanie przepisów PUiN odnośnie do sprawozdawczości finansowej pozbawia użytkowników zewnętrznych również informacji na temat przychodów, kosztów, a także możliwości porównania wartości bilansowych w czasie. Praktyka postępowań upadłościowych wskazuje, iż pomimo marginalizacji wymogów sprawozdawczych dłużnicy w większości przypadków dobrowolnie składają więcej elementów sprawozdania finansowego oraz za większą liczbę okresów sprawozdawczych, niż jest to wymagane przepisami PUiN [Bauer 2013, s. 16-17].

Ponadto wyniki badań naukowych podają w wątpliwość kwestię użyteczności sprawozdań finansowych sporządzonych na potrzeby postępowania upadłościowego głównie z uwagi na przyjęte przez prawo bilansowe zasady wyceny aktywów. Uniemożliwienie przeszacowania wartości aktywów, szczególnie nieruchomości należących do środków trwałych, w przypadku gdy ich wartość rynkowa przewyższa wartość bilansową, może znacząco zniekształcać obraz sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa (por. m.in. [Kumor, Strojek-Filus 2011, s. 271-281; Gawron 2012, s. 170-182; Bauer 2014, s. 652-666]).

Kontrowersje mogą budzić również zapisy dotyczące sprawozdawczości finansowej zawarte w projekcie ustawy Prawo restrukturyzacyjne. Dalsze ograniczanie obowiązków związanych ze sprawozdawczością finansową podmiotów zagrożonych niewypłacalnością i planujących przejść postępowanie restrukturyzacyjne praktycznie pozbawia użytkowników informacji gromadzących w aktach sądowych możliwości, jakie daje system informacyjny rachunkowości, zarówno co do oceny wcześniejszych działań dłużnika, jak i określenia możliwości jego przetrwania.

Zmiany, jakie zaszły w ostatnich latach w zakresie sprawozdawczości finansowej w procesie upadłościowym oraz jakie są planowane w przyszłości dla procesu restrukturyzacyjnego, można ocenić negatywnie, jako marginalizujące informacyjną rolę rachunkowości przedsiębiorstw przechodzących sądowy proces upadłościowy (lub w przyszłości – restrukturyzacyjny).

4. Zakończenie

W środowisku rachunkowości coraz częściej wysuwane są postulaty i prognozy dotyczące zmian, jakie nastąpią w przyszłości w zakresie sprawozdawczości finansowej (por. m.in. [Gmytrasiewicz 2009, s. 63-70; Luty 2010, s. 127-138]). Poruszana jest także kwestia utrzymania funkcji informacyjnej rachunkowości jako niezbędnej zarówno dla zarządzania przedsiębiorstwem, jak i użytkowników zewnętrznych [Szymczyk-Madej 2007, s. 156]. Zadaniu temu może służyć właściwa struktura

³ W przypadku wniosku o ogłoszenie upadłości likwidacyjnej wycena powinna być dokonana zgodnie z art. 29 ustawy o rachunkowości. W przypadku upadłości prowadzącej do zawarcia układu domniemywa się, że wycena powinna być dokonana zgodnie z art. 28.

zbioru danych oraz zapewnienie pożądanego stopnia szczegółowości informacji [Micherda, Świetla 2013, s. 44]. Postulaty zmian dotyczą również rachunkowości podmiotów w upadłości jako jednostek funkcjonujących i zarządzanych w okresach kilkuletnich. W przedsiębiorstwach niekontynuujących działalności gospodarczej postulowane jest zastąpienie nadrzędnych zasad rachunkowości zasadą treści ekonomicznej oraz *true and fair view* [Walińska, Jędrzejewski 2009, s. 165-166].

Przeprowadzona analiza kierunków zmian w prawie upadłościowym wskazuje jednak na sukcesywną marginalizację roli sprawozdawczości finansowej. Od wejścia w życie znowelizowanego PUiN nastąpiło ograniczenie wymogów dotyczących sprawozdań finansowych jednostek przechodzących proces upadłościowy. Projekt ustawy Prawo restrukturyzacyjne oraz nowelizacja prawa upadłościowego nie tylko nie zakłada zwiększenia możliwości wykorzystania rachunkowości w procesie upadłościowym, ale wręcz wprowadza kolejne ograniczenia wymogów sprawozdawczych.

Na pozytywną ocenę zasługuje obecnie obowiązująca możliwość zwolnienia z obowiązku składania w sądzie bilansu oraz rachunku przepływów pieniężnych tych dłużników, którzy nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji księgowej umożliwiającej sporządzenie danej części sprawozdania finansowego. Jednocześnie na negatywną ocenę zasługuje to, iż planowana reforma ujednocila obowiązki sprawozdawcze w postępowaniach restrukturyzacyjnych, niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa dłużnika.

Ponadto wątpliwość może budzić planowane utrzymanie niezmienionych obowiązków co do sprawozdawczości finansowej w procesie upadłościowym. Bilans, który stanowi załącznik do wniosku o ogłoszenie upadłości, pozbawiony informacji dodatkowej oraz rachunku zysków i strat, nie daje podstawy do oceny wyników przedsiębiorstwa dłużnika.

Literatura

- Bauer K., 2014, *Fixed Assets Valuation in the Condition of Bankruptcy Risk: The Role of Estimates*, Journal of Modern Accounting and Auditing, 10(6), s. 652-666.
- Bauer K., 2013, *Prawne uwarunkowania wyceny sprawozdawczej w postępowaniu w przedmiocie upadłości*, [w:] Micherda B., Andrzejewski M. (red.) *Sprawozdawczość i rewizja finansowa. Problemy kwantyfikacji wartości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków, s. 13-22.
- Bauer K., 2009, *Zarządzanie informacjami w procesie upadłościowo-naprawczym przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Bugajny M., Proniewicz G., 2003, *Prawo upadłościowe a rachunkowość upadłego*, Rachunkowość, nr 12.
- Doing Business, 2015, <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/poland#resolving-insolvency>, (dostęp: 10.01.2015).

- Gawron K., 2012, *Użyteczność sprawozdania finansowego na dzień poprzedzający ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 251, Wrocław, s. 170-182.
- Gmytrasiewicz, M., 2009, *Dyskusyjne metody ustalania i prezentacji wartości według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 53, s. 63-70.
- Jakubecki A., Zedler F., 2010, *Prawo upadłościowe i naprawcze: komentarz*, 3. wydanie, Wolters Kluwer Business, Warszawa.
- Kumor I., Strojek-Filus M., 2011, *Odzwierciedlenie skutków upadłości likwidacyjnej przedsiębiorstwa w sprawozdaniu finansowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia, nr 32, s. 271-281.
- Luty Z., 2010, *Kierunki zmian sprawozdawczości finansowej*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 56, s. 127-138.
- Łodziana A., 2003, *Rachunkowość w jednostkach zagrożonych upadłością*, Rachunkowość, nr 1.
- Micherda B., Świetla K., 2013, *Współczesna rachunkowość. Wybrane problemy metodologiczne*, Difin, Warszawa.
- Popławska J., 2004, *Organizacja i prowadzenie rachunkowości przedsiębiorców w upadłości* [w:] Majewska-Jurys M.A. (red.) *Upadłość bez tajemnic*, Stowarzyszenie Syndyków i Nadzorców Sądowych, s. 95-162.
- Rządowy projekt ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2824>, (dostęp: 10.01.2015).
- Sawicki K., 2005a, *Wybrane problemy zarządzania w przedsiębiorstwach działających w warunkach ryzyka a rachunkowość*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 27, s. 56-74.
- Sawicki K., 2005b, *Wybrane problemy prawa handlowego, upadłościowego i naprawczego oraz ustawy o rachunkowości i dotyczące jednostek postawionych w stan likwidacji i upadłości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 29, s. 81-100.
- Szymczyk-Madej K., 2007, *Informacyjny charakter systemu rachunkowości*, Zeszyty Naukowe, nr 752, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, s. 147-162.
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, DzU 2003, nr 60, poz. 535, ze zm.
- Walińska E., Jędrzejewski S., 2009, *Bilans w warunkach utraty kontynuacji działalności – zasada ostrożności czy treść ekonomiczna*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, nr 51, s. 165-176.
- Wędzki D., 2013, *Użyteczność w teorii sprawozdania finansowego* [w:] *Nauka o rachunkowości na progu gospodarki opartej na wiedzy. Polski sondaż środowiskowy*, Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, s. 441-454.
- Wędzki D., 2012, *The sequence of Cash flow in bankruptcy prediction: evidence from Poland*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 68 (124), SKwP, Warszawa, s. 161-179.